

MÜÜDIMURDJA

VÕITLUS RASKE JA ORGANISEERITUD KURITEGEVUSE VASTU – RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ VÕI KOHALIK LÄHENEMISVIIS?

Organiseeritud kuritegevus on segadust tekitav mõiste. Sõltuvalt sellest, kellelt küsida, võib sellel olla erinevaid tähendusi. See kajastub Euroopa kriminaalpoliitikas, kus määratlused ei ole alati selged olnud ja prioriteedid on muutunud. Selge on siiski see, et organiseeritud kuritegevus on peaaegu muutunud raske rahvusvahelise kuritegevuse sünonüümiks. See võib jätta mulje, et organiseeritud kuritegevus on asi, millega peaksid tegelema ainult kõrgetasemelised strateegilised osapooled. Organiseeritud kuritegevust leidub siiski ka kohalikul tasemel ja sellel on kohalik mõju. Organiseeritud kuritegevuse ennetamisel ja sellevastases võitluses on tähtis roll ka kohalikel ennetajatel ja politseiametnikel.

ORGANISEERITUD, RASKE JA RAHVUSVAHELINE KURITEGEVUS

Organiseeritud kuritegevus on kriminaalpoliitika ja kuriteoennetuse põhimõiste, kuid alati ei ole selge, mida organiseeritud kuritegevus endast täpselt kujutab. Rahvusvahelisel areenil lisatakse paljudes põhiasutustes ja dokumentides täpsustusi, mis selgitavad mõistet "organiseeritud" või kitsendavad seda. Ülemaailmsel tasemel on vastu võetud ÜRO rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsioon.¹ ELi tasemel oleme pikka aega leppinud "organiseeritud kuritegevuse" mõistega nii, nagu seda kasutatakse organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise tegevuskavas (1997),² nõukogu raamotsuses organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse kohta³ ja aruannetes organiseeritud kuritegevuse olukorra kohta, mida liikmesriigid korrapäraselt koostavad (aastast 1994) ja mis muutusid 2006. aastal Europoli organiseeritud kuritegevuse ohtude hinnanguteks (OCTA).

Kümmekond aastat tagasi hakkas ka EL seda mõistet täpsustama, lisades sõnad "raske" ja "rahvusvaheline". 2010. aastal võeti vastu organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitlev ELi poliitikatsükkel.⁴ Europoli OCTAd asendati 2013. aastast raske ja organiseeritud kuritegevuse põhjustatud ohtude hinnangutega (SOCTA).⁵ Nõukogu edendab "haldusalast lähenemisviisi raske ja organiseeritud kuritegevuse ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks" ning lõi sellel eesmärgil võrgustiku.⁶ Euroopa Komisjon avaldas hiljuti oma organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise strateegia, milles rõhutatakse "organiseeritud kuritegevuse piiriülest ja rahvusvahelist mõõdet", kinnitatakse, et "tänapäeval toimub organiseeritud kuritegevus rahvusvaheliselt" ja räägitakse mitmest "raskest kuriteost".⁷ Kokkuvõtteks leitakse, et organiseeritud kuritegevus on sageli raske ja rahvusvahelise kuritegevusega seotud või sellega isegi läbi põimunud.

Aga mis on organiseeritud, raske ja rahvusvaheline kuritegevus? Mõistet "organiseeritud kuritegevus" peetakse vahel ebamääraseks ja tulutuks.⁸ See on suurel määral tingitud asjaolust, et organiseeritud kuritegevus võib tähendada nii *elusolendeid*, s.t kuritegelikke organisatsioone, kui ka *elutut*, s.t kuriteoliike ja teatavate kuritegevuse ilmingute toimepanemise viise.⁹

Nihe raske kuritegevuse suunas oli ELi poliitikas siiski väga teretulnud. Rasket kuritegevust määratletakse mitte organisatsiooni ega tegevuse mõttes, vaid kuriteoga põhjustatud kahju mõttes.¹⁰ Põhiküsimuseks saab see, kas kuritegu on piisavalt raske, et seda riikideülel tasandil käsitleda. Europoli sõnadega: "Raske kuritegevus tähendab kuritegevust, mida loetakse aruandluse vääriliseks. See ei vasta 2008. aasta raamotsuses sätestatud organiseeritud ühenduse määratlusele. *De facto* puudutab see üksikuid toimijaid või individuaalseid tegusid".¹¹ See viitab asjaolule, et paljusid raskeid kuritegusid panevad toime organiseerimata kurjategijad.¹² Laste seksuaalne kuritarvitamine kannatanule tuttava isiku poolt on üks sellise kuriteo näide, mis on ilmselt raske, kuid ei pruugi olla organiseeritud. Praegu kuulub Europoli pädevusse peale organiseeritud kuritegevuse üle 20 raske kuritegevuse ilmingu, kui neis on rahvusvaheline aspekt.¹³

Lõpuks ei ole rahvusvaheline kuritegevus võib-olla nii lihtne asi, nagu see pealtnäha paistab. Nagu organiseeritud kuritegevuski, võib see viidata nii kuritegevusele kui ka kuritegevusega tegelevale rühmitusele. Rahvusvahelisest kuritegevusest saab rääkida juhul, kui kuritegu hõlmab rohkem kui üht riiki või tegevusi rohkem kui ühes riigis. See on näiteks ebaseaduslik kaubandus või inimeste ebaseaduslik üle piiri toimetamine. Rahvusvahelisest kuritegevusest saab rääkida ka juhul, kui kuritegevusega tegelevas rühmituses on liikmeid mitmest riigist. Kuigi mõned kuritegelikud rühmitused koosnevad samast rahvusest liikmetest (ühest riigist või ka mujalt), töötavad mõned kurjategijad harjumuspäraselt teistest rahvustest isikutega. ELi organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise strateegia (2021–2025) viitab seoses rahvusvahelise kuritegevusega mõlemale.¹⁴

Michael Levi: "Organiseeritud kuritegevus võib tähendada kõike alates suurtest Itaalia sündikaatidest stiilsetes ülikondades või Sitsiilia talupoja rõivastes kuni aknapesuäriga tegeleva kolme kurjakuulutava välimusega röövlini, kellest üks valvab, teine röövib ja kolmas tegutseb rahapesijana. Kui nende tegevuse mingi osa hõlmab välisriiki, muutuvad nad rahvusvahelisteks organiseeritud kurjategijateks!"¹⁵

Mõned on kritiseerinud selliste mõistete nagu organiseeritud kuritegevuse mitmetähenduslikkust ja seda, kuidas need mõjutavad poliitikat. Nad märkisid, et organiseeritud kuritegevus võib olla kuritegu, milles kaks või enam isikut teevad koostööd kasvõi see üks kord.¹⁶ Nõukogu 2008. aasta raamotsuses ei esitatagi organiseeritud kuritegevuse määratlust, vaid määratletakse üksnes organiseeritud ühendust, mis ei kujuta endast enam kui vähemalt kahe isiku koostööd kuritegelikus tegevuses.¹⁷ Mõned kriitikud kahetsevad mõistete ebamäärasuse negatiivset mõju organiseeritud kuritegevuse poliitikale, kinnitades, et see on loonud "avara mänguvälja poliitikaloojatele ja ettevõtjatele nende enda huvide eest seismiseks".¹⁸

Küberkuritegevus näitab ilmekalt, kuidas organiseeritud, raske ja rahvusvahelise kuritegevuse terminoloogia lõikub ja seda ei saa üheselt kohaldada ühelegi konkreetsele kuritegevuse ilmingule. Küberkuriteod on äärmiselt erinevad nende tekitatud kahju ja seega nende raskuse mõttes. Võrrelda näiteks pahavaraga nakatamist, uimastikaubandust pimevõrgus ja küberrünnakuid elutähtsatele taristule. Küberkurjategijad võivad tegutseda üksi, kuuluda organisatsiooni või osutada oma teenuseid organiseeritud kuritegelikele rühmitustele.¹⁹ Küberkuritegevuse ennetamine ja võitlus selle vastu on paljude osalejate kohustus alates rahvusvahelisest spetsialiseeritud õiguskaitseasutusest kuni väikeettevõtete ja eraisikutest interneti kasutajateni, kes peaksid oma seadmeid kaitsma.²⁰ Mingis mõttes on internet ja interneti tehnoloogia valdamine inimeste poolt muutnud kuritegevuse organiseerimist – kui keeruliste kuritegude toimepanemiseks oli tavapäraselt vaja teataval tasemel struktuuri ja organisatsiooni, on küberkuritegude ja küberneetiliste vahendite olemasolust sõltuvate kuritegude toimepanijad aina enam väikesed ja väga hajusad võrgustikud.²¹

RAHVUSVAHELINE ORGANISEERITUD KURITEGEVUS – RAHVUSVAHELISED ORGANISEERITUD LAHENDUSED?

Rahvusvaheline organiseeritud kuritegevus ei ole asi, millega kohalikud või ka riiklikud asutused suudaksid iseseisvalt toime tulla. Rahvusvaheliste kuritegelike operatsioonide ja organisatsioonide edukaks hävitamiseks ja ennetamiseks on vaja rahvusvahelisi kooskõlastatud jõupingutusi. Selliste rahvusvaheliste koostöö-operatsioonide puhul on otsustav teave ja sellele juurdepääs. Euroopas on võitluses raske ja organiseeritud kuritegevuse vastu kesksel kohal andmevahetussüsteemid, nagu Schengeni infosüsteem (SIS), ja koostööplatvormid, nagu kuritegevusega seotud ohte käsitlev valdkondadevaheline Euroopa platvorm (EMPACT).²²

See ei tähenda siiski, et kohalikel osapooltel ei oleks oma roll võitluses organiseeritud kuritegevuse vastu. ELi poliitikasükliga sätestatud raske ja organiseeritud kuritegevuse prioriteetide ja kohalike prioriteetide vahel on teatav pinge. Üldiselt eeldatakse, et organiseeritud kuritegevus on rahvusvaheline ja sellega oleks parem tegeleda riiklikel või rahvusvahelistel kõrgetasemelistel strateegilistel osapooltel, kui kohalikud tegijad peaksid keskenduma kohalikule organiseerimata kuritegevusele.²³ Poliitikaloogid on juba pikka aega sageli põhjendamatult esitanud väiteid organiseeritud kuritegevuse erilise iseloomu ja aina kasvava ohu kohta, põhjustades laialdase tõekspidamise, et "erakordsetele kuritegevuse ohtudele tuleb vastata erakordsete meetmetega".²⁴ Kohalikud tegijad omakorda kõhklevad vahel raske ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses ohje enda kätte võtmast.²⁵ Sellegipoolest tuleks nende kuritegudega mitmel põhjusel tegeleda ka kohalikul ja piirkondlikul tasemel, kes võivad anda märkimisväärse panuse sellesse võitlusse. Vaatleme kahte kõige tähtsamat põhjust.

1. PÕHJUS

RASKE JA ORGANISEERITUD KURITEGEVUS EI OLE ALATI RAHVUSVAHELINE

Kui lugeda organiseeritud kuritegevus tahtlikuks kuritegevuseks, mis nõuab mitme täideviija koostööd, ei pruugi organiseeritud kuritegevus olla tingimata rahvusvaheline. Europoli uusima SOCTA hinnangul koosnevad 65 % kõigist organiseeritud kuritegelikest rühmitustest erinevate rahvuste esindajatest ja seega koosneb kolmandik sama rahvusega liikmetest.²⁶ Sama aruande kohaselt tegutseb üle 70 % organiseeritud kuritegelikest rühmitustest enam kui kolmes riigis²⁷ ja teisisõnu tegutseb tubli veerand neist ainult ühes või kahes riigis.

See võib tunduda olevat suur hulk, aga Europol keskendub muidugi esmajärjekorras rahvusvahelisele kuritegevusele. Ei ole raske leida näiteid organiseeritud kuritegelikest ühendustest, kelle tegevus piirdub ühe riigiga või isegi väiksema territooriumiga. Esimesena tulevad pähe tänavajõugud ja noortekambad. ELis on tähtis suundumus organiseeritud kuritegelike ühenduste killustumine, mis põhjustab ühenduste arvu suurenemist. Need väiksemad ühendused muutuvad aina sagedamini tänavajõukudeks, kes valitsevad mingit konkreetset, suhteliselt väikest linna või eeslinna piirkonda ja värbavad selles piirkonnas liikmeid.²⁸ Muidugi on neil seoseid rahvusvahelise kuritegevusega, aga nende profiil on ennekõike kohalik. Seega tegelevad tänavajõugud sageli uimastikaubanduse ja uimastituru valitsemisega, kuid hulгимүүгига tegelevad teised organiseeritud kuritegelikud ühendused.²⁹ Mõned on isegi väitnud, et kogu organiseeritud kuritegevus on sisuliselt kohalik selles mõttes, et organiseeritud kuritegevus kerkib esile kohalikest kaubandussuhetest, mis sõltuvad ühistest kohalikest huvidest.³⁰ Kohalikule organiseeritud kuritegevusele piisavalt tähelepanu pööramisel on see eelis, et see aitab nihutada tähelepanu keskpunkti raskesti tabatavate rahvusvaheliste tegijate jahtimiselt kohalike värbamise ennetamisele ning kannatanute ja linnaosade kaitsele.³¹

Organiseeritud kuritegevuse mõju vähendamine kohalikele kogukondadele

Valdav õiguskaitseskeskne lähenemisviis organiseeritud kuritegevusele kinnistab arusaama kõrgetasemelisest rahvusvahelisest kuritegevusest, sest see keskendub täpselt sellistele kuriteoliikidele. Kohalikust kahjust lähtuv alt-üles lähenemisviis näitab siiski, et organiseeritud kuritegevus on sageli selgelt kohaliku iseloomuga.

Ühendkuningriigis tegeles kuuest teadlasest koosnev uurimisrühm kahe linna kolmes linnaosas täpselt sellega.³² Nad tegid kindlaks kokku 15 organiseeritud kuritegelikku ühendust ja linna tänavajõuku. Pärast kindlaks tegemist võimaldas segameetodil uurimine kaardistada ühenduste, nende organisatsioonide ja värbamismehhanismide tegevust ning seda, kuidas see on seotud kuritegevuse vastu võitlemise poliitikameetmetega.

Enamik ühenduste liikmetest olid sündinud ja üles kasvanud linnas, kus nad tegutsesid. Enamik neist elas samas linnaosas, kus nad tegutsesid, ja kippusid seal ka aega veetma, et sedasi seda kohta oma kontrolli all hoida. Sageli kuritegeliku ärakasutamise kujul toimuv värbamine toimus peamiselt kohalikult. Seksuaalse ärakasutamisega tegelevate ühenduste ärakasutatavad naised ja tüdrukud leiti kohapealt, kuid ka kaugemalt. Üldiselt oli kohalik füüsiline ja sotsiaalne keskkond kohaliku organiseeritud kuritegevuse juures tähtsad määravad tegurid.

Uurijad järeldasid, et selliste kohalike organiseeritud kuritegevuse probleemide lahendamiseks on vaja mitme asutuse kohalikku tegevust, mis toetub kohalikele teadmistele.

Uuringu tervikaruande leiata siit: <https://www.police-foundation.org.uk/publication/reducing-impact-organised-crime-local-communities/>

2. PÕHJUS

KOGU ORGANISEERITUD KURITEGEVUSEL ON KOHALIK MÕJU JA SEE SÕLTUB KOHALIKEST TINGIMUSTEST

Kogu organiseeritud kuritegevus, sealhulgas rahvusvaheline ja muu, väljendub lõpuks kohalikul tasemel. Näiteks sünteetiliste uimastite labor asub mingis kindlas kohas, tarbib konkreetse ettevõtte energiat, viskab oma mürgised jäätmed konkreetseesse kohta ja tekitab riske kohalikele kogukonnale (kemikaalide või tuleohtu kaudu).³³ Uimastiturud on seotud konkreetsete kohtadega, millele nad avaldavad sügavat mõju – vägivalda, ainete kuritarvitamise ja kuritegevuse kartuse kasvav tase ning muud ebameeldivused, nagu äravisatud nõelad.³⁴ Seega, kui protsessi erinevad osad (tootmine, kaubitsemine, müük) toimuvad erinevates riikides, on igal neist selgelt kohalik mõju. Sarnaselt võivad rahvusvahelise inimkaubanduse operatsiooni ohvrid töötada kohalikus autopesulas.³⁵ Võib ka juhtuda, et organiseeritud kuritegelikud ühendused pesevad oma kuritegelikult saadud tulu erinevates riikides, aga väga tõenäoliselt saadi see raha peamiselt kohaliku kuritegevusega.³⁶

Organiseeritud kuritegevuse kohalik mõõde ulatub siiski kuritegude vahetust mõjust kaugemale. Organiseeritud kuritegevuse jaoks on teiste rikkujatega ühenduse võtmine ja kokkulepete sõlmimine otsustava tähtsusega. See protsess sõltub kohalikust kontekstist nii rikkujate kohtumiskohtade liikide (rikkujate lähenemiskeskond³⁷) kui ka sotsiaalsete sidemete oolest, mis aitavad rikkujatel kohtuda kaasrikkujatega ja loovad kuritegude võimalusi (sotsiaalse võimaluse struktuur³⁸). Ka kohaliku konteksti teised küljed pakuvad organiseeritud kuritegevusele võimalusi või võivad seda piirata – kuritegelike ühenduste tegevuse juriidiline, majanduslik, kohtupraktikaga seotud ja isegi geograafiline kontekst määravad ära nende juurdepääsu varudele, nende võimalused ebaseaduslikke kaupu ja teenuseid edukalt turustada ning saadud tulu uuesti investeerida ja lisaks ka tõenäosuse kõige sellega karistamatult pääseda. Näiteks on märgitud, et ELi uimastiturud on eri riikides ja isegi riikide sees märkimisväärselt erinevad. Kanepivaigu (hašiš) kaubandus ja kasutamine on kõige levinum Hispaanias, kus Maroko tooted sisenevad ELi, ja salasigarettide müük on üldiselt jõudsam madalama sissetulekute tasemega piirkondades.³⁹ Lõpetuseks on organiseeritud kuritegelikud ühendused "kultuuriliselt ja kognitiivselt kohaliku kultuuri osa"⁴⁰ ning selle väärtussüsteem on kuritegelikkuse ja värbamise põlvkondadevahelise edasikandumise taustaks.⁴¹

KOHALIKUD MEETMED RASKE JA ORGANISEERITUD KURITEGEVUSE VASTU

Kõigest ülalpool kirjeldatust peaks olema selge, et kohalikel tegijatel saab olla ja peakski olema oma roll võitluses raske ja organiseeritud kuritegevuse vastu. Nad on eluliselt huvitatud võitlusest *sea/se* organiseeritud kuritegevuse vastu, sest nad võivad tunda organiseeritud kuritegevusega seoses kõrgemal tasemel ohvrustamist, värbamist, vägivalda ja häirimist ning suuremal määral kuritegevuse kartust.

Organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tsentraliseerimine riiklikul või isegi rahvusvahelisel tasemel on põhjustanud täiustatud piiriülese õiguskaitsealase koostöö, kuid selliste õiguskaitsekesksete lähenemisviiside ennetav ja kaitsev mõju on piiratud. Laia kõlapinnaga ülalt-alla strateegiad, nagu raha liikumise jälgimise strateegiad ja nimevahetuste vahistamised, ei täida oma lubadusi ja seetõttu ei mõjuta need eriti ebaseaduslikke turgusid (või need on vähemalt kohanenud).⁴² Kohalik politsei ja ametiasutused on soodsas olukorras, et hinnata ja kaardistada kohalikke ebaseaduslikke turgusid ja organiseeritud kuritegevusest tulenevat kahju, kuid kohalikud teadmised lähevad sageli kaduma "teabetsunamis", mida on põhjustanud rahvusvaheline koostöö ja teabevahetus.⁴³

Tulemuslik kuriteoennetus sõltub kuritegevusega seotud probleemide üksikasjalikest analüüsidesid ja neid saavad teha ainult kohalikud osapooled.⁴⁴ Seetõttu peaks kohalikel kogemustel ja teadmistel olema võtmetähtsus võitluses organiseeritud kuritegevuse vastu.⁴⁵

Sofielundi lähenemisviis

Sofielundi lähenemisviis on mitmeid asutusi hõlmava kogukonnapõhise organiseeritud kuritegevuse ennetamisalgatuse suurepärase näide. See programm käsitleb raskeid kuritegusid Malmö Sofielundi linnaosas, peamiselt seoses uimastituruga, kuid ka sellele järgnevate muude kuritegudega, nagu (relvastatud) vägivald ja avaliku korra rikkumised.

Sofielundi lähenemisviis koosneb kohalike osapoolte ja sidusrühmade mitmesugusest tegevusest, kusjuures nende hulka kuuluvad kohalik jalgpalliklubi, üürnike liit, ettevõtjad ja kohaliku omavalitsuse üksused, nagu linnaplaneerimisamet ja munitsipaalpolitsei. Mitmeid asutusi hõlmav koostöö toimub äriarenduspiirkondade eeskujul loodud võrgustike ühenduses. Konkreetsete meetmete hulka kuulub hulk olukorrameetmeid, nagu tihedam patrullimine ja valvekaamerate abil jälgimine, koos mitmete sotsiaalsete ennetusalgatustega, mis on suunatud organiseeritud kurjategijate poolt värvatud või ärakasutatavatele noortele.

Uurijad on seda lähenemisviisi jälginud ja hinnanud. Nad täheldasid nii kuritegevuse kui ka piirkonna ebatavalisuse tunde märgatavat vähenemist.

Sofielundi lähenemisviis võitis 2019. aastal Euroopa kuriteoennetuse auhinna.

Lisateavet Sofielundi lähenemisviisi kohta vt: <https://eucpn.org/document/sofielund-approach>

Lisaks peaks kohalikel omavalitsustel olema aktiivne roll organiseeritud kuritegevuse hävitamisel ja ennetamisel. Kogukondlik ja arengualane ennetus on olemuslikult kohalikud ning need on organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse tähtsad tugisambad. Need aitavad vähendada organiseeritud kuritegevusse värbamist, tugevdavad kogukondade vastupanuvõimet kahjudele ja ohvristamisele ning jagavad teavet politsei sekkumiste jaoks (nt vihjeliinide kaudu).⁴⁶

Kohalike osapoolte ja samuti õiguskaitsega mittetegelevate riiklike ametiasutuste üks tegutsemisvõimalus on haldusalane lähenemisviis.⁴⁷ Seda on määratletud kui "seadusliku taristu väärkasutamise ennetamise ja selle kõrvaldamise viisi mitmeid asutusi hõlmava koostöö kaudu, jagades teavet ja rakendades meetmeid tõkete püstitamiseks."⁴⁸ Suur osa asjaomastest teabest kogutakse kohalikul tasemel ja kohalikel ametiasutustel peaks olema ka võtmeroll meetmete rakendamisel ja koordineerimisel.

Kohalikud (ja riiklikud) ametiasutused saavad kasutada oma regulatiivseid volitusi organiseeritud kuritegevuse tõkestamiseks. Seda saab teha mitmel moel. Klassikaline näide on keelduda ettevõtte (baari, massaažisalongi või restorani) asutamise või alkoholimüügi loa andmisest kohas, millest saaks kuritegeliku tegevuse varifirma. Näiteks töökontrollid ning toidu- ja tuleohutuse kontrollid on veel üks vahend, mida saab kasutada kuritegeliku tegevuse hävitamiseks.⁴⁹ Organiseeritud kuritegevus sõltub sageli kohalikest tingimustest ja kohalike ametiasutuste võimuses on selle suhtes midagi ette võtta.⁵⁰

Kohalikel ametiasutustel on ka head võimalused koordineerida organiseeritud kuritegevuse vastast tegevust. Kogukonnapõhisteks sekkumisteks on vaja, et sellesse annaksid oma panuse erinevad kohalikud teenistused (nt koolid, sotsiaaltöö asutused, kohalik politsei), kodanikud ja ettevõtjad. Kogukondlik ennetus on tähtis, sest see võib potentsiaalselt vähendada organiseeritud kuritegevusse värbamist.⁵¹ Kohalike ametiasutuste roll võiks olla sellise koostöö haldamine ja kooskõlastamine erinevate asutuste haldussekkumistega ning samuti (riikliku) politsei ja prokuratuuri tegevusega. Nad asuvad mugavalt kõige selle keskel ja tunnevad tavaliselt väga

hästi, kuidas organiseeritud kuritegevus tekitab probleeme oma ümbrusele. Aga kohalikud meetmed on sageli edu eeltingimus ka lähenemisviiside puhul, mis ei ole kohalikul tasemel koordineeritud. Kogu ELi hõlmavates kampaaniates (näiteks EUCPNi loodud kampaaniad EMPACTi raames) võtavad riiklikud ja kohalikud osapooled enda kanda suure osa kampaaniamaterjalide tegellikust levitamisest.

KOKKUVÕTE

Organiseeritud kuritegevus on sageli läbi põimunud raske ja rahvusvahelise kuritegevusega. Üldine arusaam "rahvusvahelisest organiseeritud kuritegevusest" on tõstnud organiseeritud kuritegevuse riiklikule või rahvusvahelisele tasemele, kus see satub peamiselt õiguskaitsele suunatud poliitikameetmete tähelepanu keskpunkti. Ent igasugune raske ja organiseeritud kuritegevus ei ole rahvusvaheline. Võib-olla veel tähtsam on see, et igasugusel organiseeritud kuritegevusel on kohalik mõju selle tekitatud kahju ja värbamise mõttes. Järelikult on parim lahendus raske ja organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemiseks lõimitud lähenemisviis, milles on reageeriv politseitöö ühendatud ennetusega ning milles on oma osa rahvusvahelistel, riiklikel ja kohalikel osapooltel. Kohalikel ametiasutustel on tõepoolest oma roll võitluses organiseeritud kuritegevuse vastu. Nad on eelisesisundis, et täiendada õiguskaitsele põhinevaid poliitikameetmeid ennetava ja kaitsva lähenemisviisiga. Kohalikel ametiasutustel on sageli võtmetähtsusega teavet organiseeritud kuritegevusega seotud probleemidest. Neil on ka ideaalne positsioon mitmeid asutusi hõlmavate partnerluste haldamiseks. Seetõttu on neil võimalik vähendada värbamist ja ka organiseeritud kuritegevuse väga käegakatsutavat kahjulikku mõju kohalikele kogukondadele.

Järelmärkused

- 1 ÜRO, UNTOC: rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise konventsioon, New York, 2000, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mdsg_no=XVIII-12&chapter=18&clang=_en.
- 2 Euroopa Liidu Nõukogu, 28. aprilli 1997. aasta organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise tegevuskava <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:51997XG0815>.
- 3 Euroopa Liidu Nõukogu, 2008/841/JHA: nõukogu raamotsus organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse kohta, Brüssel, 2008, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008F0841>.
- 4 Euroopa Liidu Nõukogu, nõukogu järeldused 15358/10: organiseeritud ja rasket rahvusvahelist kuritegevust käsitleva ELi poliitikatüki loomine ja rakendamine, Brüssel, 2010; Europol, ELi poliitikatüki – Empact, <https://www.europol.europa.eu/empact> (kasutatud 9. aprillil 2020).
- 5 P.C. van Duyne ja T. Vander Beken, "The Incantations of the EU Organised Crime Policy Making", *Crime, Law and Social Change* 51:2, 2009, lk 261–281, <https://dx.doi.org/10.1007/s10611-008-9153-1>.
- 6 Euroopa Liidu Nõukogu, 9935/16: nõukogu järeldused halduslase lähenemisviisi kohta raske ja organiseeritud kuritegevuse ennetamiseks ja selle vastu võitlemiseks, Brüssel, 2016. Võrgustik on ELi halduslase lähenemisviisi võrgustik organiseeritud ja raske rahvusvahelise kuritegevuse vastaseks võitluseks (ENAA): <https://administrativeapproach.eu>.
- 7 Euroopa Komisjon, COM(2021) 170 final: ELi organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise strateegia (2021–2025), Brüssel, 2021.
- 8 L. Paoli ja T. Vander Beken, "Organized Crime: A Contested Concept", L. Paoli (toim.), *The Oxford Handbook of Organized Crime*, Oxford University Press, Oxford, 2014, lk 13–31.
- 9 F.E. Hagan, "'Organized Crime' ja 'Organized Crime': Indeterminate Problems of Definition", *Trends in Organized Crime* 9:4, 2006, lk 127–137, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-006-1017-4>.
- 10 N. Dorn, "The End of Organised Crime in the European Union", *Crime, Law and Social Change* 51:2, 2009, lk 283–295, <https://dx.doi.org/10.1007/s10611-008-9156-y>; L. Paoli, "How to Tackle (Organized) Crime in Europe? The EU Policy Cycle on Serious and Organized Crime and the New Emphasis on Harm", 22:1, 2014, lk 1–12, <https://dx.doi.org/10.1163/15718174-22012036>.
- 11 Europol, EU Serious and Organised Crime Threat Assessment, European Police Office, Haag, 2013, 43 lk, <https://www.europol.europa.eu/activities-services/main-reports/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta-2013>.
- 12 M. Levi ja M. Maguire, "Reducing and Preventing Organised Crime: An Evidence-Based Critique", *Crime, Law & Social Change* nr 41, 2004, 399.
- 13 Euroopa Liidu Nõukogu, 2009/371/JHA: Otsus, millega asutatakse Euroopa Politseiamet (Europol), Brüssel, 2009, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=celex:32009D0371>; Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2016. aasta määrus, mis käsitleb Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ametit (Europol), Brüssel, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:32016R0794>.
- 14 COM(2021) 170 final.
- 15 M. Levi, "The Organization of Serious Crimes for Gain", M. Maguire, R. Morgan ja R. Reiner (toim.), *The Oxford Handbook of Criminology*, Oxford University Press, Oxford, 2012, lk 597–598.
- 16 Ibid.; Paoli, "How to Tackle (Organized) Crime in Europe? The EU Policy Cycle on Serious and Organized Crime and the New Emphasis on Harm", 3; H. Carrapico, "Analysing the European Union's Responses to Organized Crime through Different Securitization Lenses", *European Security* 23:4, 2014, 611, <https://dx.doi.org/10.1080/09662839.2014.949248>.
- 17 2008/841/JHA, Art. 1.
- 18 J. Janssens ja A. De Vos, "European Union: Organised Crime Policies, Politics and the EU", F. Allum ja S. Gilmour (toim.), *Handbook of Organised Crime and Politics*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham, 2019, 437–454.
- 19 R. Leukfeldt (Ed.), *Research Agenda: The Human Factor in Cybercrime and Cybersecurity*, Eleven International Publishing, Haagm 2017, ptk 4 ja 5.
- 20 Ibid., ptk 7.
- 21 A. Lavorgna, "Organised Crime Goes Online: Realities and Challenges", *Journal of Money Laundering Control* 18:2, 2015, lk 158, <https://dx.doi.org/10.1108/JMLC-10-2014-0035>.
- 22 Cf. COM(2021) 170 final.
- 23 Cf. Levi and Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 402.
- 24 H.-J. Albrecht, "Police, Policing and Organised Crime: Lessons from Organised Crime Research", *European Police Science and Research Bulletin* konverentsi eriväljaanne nr 2, 2017, 2009, <https://dx.doi.org/10.2825/13491>.
- 25 R. Crocker, S. Webb, M. Skidmore et al., "Tackling Local Organised Crime Groups: Lessons from Research Intwo UK Cities", *Trends in Organized Crime*, 22:4, 2019, lk 443, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-018-9335-x>.
- 26 Europol, European Union Serious and Organised Crime Threat Assessment: A Corrupting Influence, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2021, 19, <https://dx.doi.org/10.2813/02362>.
- 27 Ibid.
- 28 M. Riccardi, "Soc Infiltration in Europe: An Overview", E.U. Savona ja M. Riccardi (toim.), *Mapping the Risk of Serious and Organised Crime Infiltration in Europe*, Transcrime, Milano, 2018, lk 55–56.
- 29 Cf. Home Office, Working with Young People to Prevent Involvement in Serious and Organised Crime, Practitioner toolkit, Home Office, London, 2021, 4, <https://www.gov.uk/government/publications/help-young-people-avoid-involvement-in-serious-and-organised-crime>; R. McLean, J.A. Densley ja R. Deuchar, "Situating Gangs within Scotland's illegal Drugmarket(S)", *Trends in Organized Crime*, nr 21, 2018, 147–171, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-017-9328-1>.
- 30 D. Hobbs, "Going Down the Glocal: The Local Context of Organised Crime", *The Howard Journal of Criminal Justice*, 37:4, 1998, lk 407–422, <https://doi.org/10.1111/1468-2311.00109>.
- 31 Crocker et al., Tackling Local Organised Crime Groups, lk 443.
- 32 Ibid, lk 433–449. Uuringu täisaruanne vt: R. Crocker, S. Webb, S. Garner et al., The Impact of Organised Crime in Local Communities, The Police Foundation, London, 2017, https://www.police-foundation.org.uk/2017/wp-content/uploads/2017/10/oc_in_local_communities_final.pdf.
- 33 EMCDDA ja Europol, EU Drug Markets Report, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, lk 18 ja 24.
- 34 R. Lupton, A. Wilson, T. May et al., A Rock and a Hard Place: Drug Markets in Deprived Neighbourhoods, Home Office, London, 2002.
- 35 P. Villettaz, M. Killias ja I. Zoder, "The Effects of Custodial Vs. Non-Custodial Sentences on Re-Offending: A Systematic Review of the State of Knowledge", *Campbell Systematic Reviews* 2:1, 2006, eriti "sõõriku" juhtumiuuring, <https://dx.doi.org/10.4073/csr.2006.13>.
- 36 Levi ja Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, lk 401.
- 37 M. Felson, "The Process of Co-Offending", *Crime Prevention Studies*, nr 16, 2003, lk 149–168; M. Felson, "The Ecosystem for Organized Crime", HEUNI Papers No. 26, HEUNI, Helsinki, 2006, lk 9–10.
- 38 E.R. Kleemans ja C.J. de Poot, "Criminal Careers in Organized Crime and Social Opportunity Structure", *European Journal of Criminology*, 5(1), 2008, lk 69–98, <https://dx.doi.org/10.1177/1477370807084225>.
- 39 von Lampe, Organized Crime in Europe, 9.
- 40 A. Sergi ja L. Storti, "Shaping Space: A Conceptual Framework on the Connections between Organised Crime Groups and Territories", *Trends in Organized Crime*, 2021, 138, <https://dx.doi.org/10.1007/s12117-021-09415-0>.

- 41 A. Sergi, "Widening the Antimafia Net: Child Protection and the Socio-Cultural Transmission of Mafia Behaviours in Calabria", *Youth Justice*, 18:2, 2018, lk 149–168, <https://dx.doi.org/10.1177/1473225418791420>; European Crime Prevention Network, Family-Based Crime: Background and Theory of Prevention, Part of the Toolbox on Family-Based Crime, EUCPN, Brüssel, 2020, <https://eucpn.org/toolbox-familybasedcrime>.
- 42 C. Atkinson, S. Mackenzie ja N. Hamilton-smith, A Systematic Review of the Effectiveness of Asset-Focussed Interventions against Organised Crime, What Works: Crime Reduction Systematic Review Series No. 9, UK: College of Policing, 2017, https://whatworks.college.police.uk/Research/Systematic_Review_Series/Pages/default.aspx; J.M. Lindo ja M. Padilla-Romo, "Kingpin Approaches to Fighting Crime and Community Violence: Evidence from Mexico's Drug War", *Journal of Health Economics*, nr 58, 2018, lk 253–268, <https://dx.doi.org/10.1016/j.jhealeco.2018.02.002>; B. Albrecht, "Multicultural Challenges for Restorative Justice: Mediators' Experiences from Norway and Finland", *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 11:1, 2010, 210 lk, <https://dx.doi.org/10.1080/14043851003616204>.
- 43 Euroopa Liidu Nõukogu, 11657/08: Freedom, Security, Privacy: European Home Affairs in an Open World - Report of the Informal High-Level Advisory Group on the Future of European Home Affairs Policy ("the Future Group"), Brüssel, 2008; Cf. Levi ja Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 403.
- 44 Levi ja Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 408; Crocker et al., Tackling Local Organised Crime Groups, 443.f
- 45 Albrecht, Multicultural Challenges for Restorative Justice, 216.
- 46 Cf. Levi ja Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 411-3.
- 47 Halduslase lähenemisviisi kohta teabe saamiseks tutvuge materjalidega, mis on saadaval halduslase lähenemisviisi Euroopa võrgustiku European Network on the Administrative Approach veebisaidil (<https://administrativeapproach.eu/>), sealhulgas kolmas ELi käsiraamat halduslase lähenemisviisi kohta Euroopa Liidus (Third EU Handbook on the Administrative Approach in the European Union, ENAA, Brüssel, 2020, <https://administrativeapproach.eu/publications/third-eu-handbook>).
- 48 Ibid., 7.
- 49 Levi ja Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 413.
- 50 Ilmekat näidet organiseeritud kuritegevuse sõltuvusest kohalikest tingimustest vt E.U. Savona artiklis "Infiltration of the Public Construction Industry by Italian Organised Crime" kogumikus (toimetajad K. Bullock, R.V. Clarke ja N. Tilley) *Situational Prevention of Organised Crimes*, Willan Publishing, Portland, 2010.
- 51 Levi ja Maguire, Reducing and Preventing Organised Crime, 411–412.

Tsitaat

EUCPN (2021). Müüdimurdja: võitlus raske ja organiseeritud kuritegevuse vastu – rahvusvaheline koostöö või kohalikud lähenemisviisid? Brüssel: EUCPN

Õiguslik märkus

Käesoleva väljaande sisu ei kajasta tingimata ühegi EL-i liikmesriigi või Euroopa Liidu või Euroopa ühenduste agentuuri või institutsiooni ametlikku arvamust.

Autorid/toimetajad

Stijn Aerts, teadusametnik, EUCPN-i sekretariaat.

Osa projektist "Euroopa kuritegevuse ennetamise võrgustik ja Euroopa haldusalase lähenemisviisi võrgustiku sekretariaat – EUCPNi sekretariaat", EICPNi sekretariaat, oktoober 2021, Brüssel

Euroopa Liidu kuritegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemise programmi rahalisel toel

Euroopa Komisjon – siseasjade peadirektoraat

Kontakt: www.eucpn.org